

Testamentu elementy myśli hellenistycznej. Porównywanie tych samych wydarzeń zbawczych widzianych oczami różnych pokoleń hagiografów pozwala śledzić rozwój myśli biblijnej, zgodnie z Bożą pedagogią przekazującą stopniowo człowiekowi prawdy objawione, stosownie do jego możliwości precepcyjnych. Wiele wątków z Księgi Wyjścia zostało podjętych w Nowym Testamencie, dlatego ich reinterpretacja na etapie pośrednim ukazany poprzez Księgę Mądrości, jest również bardzo interesująca dla teologów biblijnych Nowego Testamentu.

Drugie wydanie w stosunku do pierwszego zawiera uaktualnienie danych — uzupełnienie bibliografii o prace wydane w czasie między przygotowaniem kolejnych edycji. Rozprawa ks. Bogdana Poniżego jest cennym wkładem w stan polskiej bibliistyki — egzegezy i teologii biblijnej Starego Testamentu. Sądzę, że spotka się z zainteresowaniem nie tylko wąskiego grona specjalistów, ale także wielu młodych teologów, którym przekaże zarówno wiedzę na określony temat jak i właściwą metodę pracy nad Pismem Świętym.

Kraków-Tyniec

O. TOMASZ MARIA DĄBEK OSB

KS. WALDEMAR CHROSTOWSKI, *Prorok wobec dziejów*. Interpretacje dziejów Izraela w Księdze Ezechiela 16,20 i 23 oraz ich reinterpretacja w Septuagincie, ATK, Warszawa 1991, ss. 268.

Ks. W. Chrostowski, wykładowca egzegezy i teologii ST w ATK w Warszawie, zajął się interpretacją dziejów Izraela przez proroka Ezechiela oraz reinterpretacjami myśli proroka, jakie zostały dokonane zarówno w Biblii hebrajskiej, jak i greckiej (Septuaginta). Stąd podział pracy na dwie części. Część I obejmuje Ezechielową interpretację dziejów Izraela; zostały poruszone takie kwestie, jak: kanoniczna postać tekstu Ez 16.20.23 (w podtytule pracy z powodu zapisu może dojść do nieporozumienia: chodzi tu o trzy rozdziały Ez) oraz tło krytyczno-literackie i tradycje historyczne tychże rozdziałów. „Jako model dziejów Izraela posłużyły Ezechielowi odpowiednio usystematyzowane epizody wyjścia z Egiptu” (s. 116). W części II Autor przedstawił najwcześniejsze relikty prorockiej wizji dziejów Narodu Wybranego. I tak najpierw w kanonicznej Księdze Ezechiela: w skład tej Księgi weszły wyrocznie prorockie razem z ich ówczesną interpretacją. Czytając zatem kanonicznego Ez, spotykamy nie tylko autentyczny przekaz proroka, ale także jego odczytanie i rozumienie przez współczesnych. Ale dopiero w Septuagincie nastąpiła radykalna relektura orędzia prorockiego. Zaslugą Autora jest to, że po raz pierwszy w naszej literaturze biblistycznej zajął się dokładnie tym zagadnieniem.

Praca Ch., będąca zmienioną wersją jego rozprawy doktorskiej (ATK, 1986), zaopatrzona w bogatą bibliografię i w indeks cytatów biblijnych, bardzo starannie i estetycznie wydana, jest najpoważniejszym monograficznym ujęciem orędzia proroka Ezechiela w polskiej literaturze egzegetycznej.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

KAZIMIERZ MICHAŁOWSKI, *Opera minima*, tom I. Polska Akademia Nauk, Zakład Archeologii Śródziemnomorskiej, PWN, Warszawa 1990, ss. 891.

Profesor Kazimierz Michałowski (1901—1981) był światowej sławy polskim archeologiem śródziemnomorskim. Opasły tom *Opera minima* zawiera mniejsze publikacje naukowe Profesora ogłaszane w różnych periodykach na przestrzeni 50 lat. Pomysł przygotowania tej edycji powstał w związku z 80-leciem urodzin M., sam jubilat już nie doczekał tej publikacji, ale otrzymaliśmy cenny tom dla historii polskiej archeologii. „*Opera minima* — pisze współpracownica Profesora i redaktor naukowy tomu prof. Maria L. Bernhard — to dla polskich archeologów vademecum, od którego nie wolno im od-